

Aziera

Aziera, aziera! Gaurko umeen aziera! Zeinbat alperriko itz eta gai berdiñari eragite! «Ezin deza-kegu gaur aurrik bide onez erabilli; ez digute lotsarik, ez esanik egiten. Berak nai dutena besterik... ez agindu! Ume denganiño auek, gai-ñera, batak bestea kutsu-erazten dute».

Onelako izketak noiznai aditzen dira, gure etxean eta auzokoan. Aziera zer da? Jokabide astitsu ta gora aundikoa, noski; apurka apurka aziaz, geituaz dijoana. Azi ta ezi, bi itz berdin xamarak. Azte edo edukatze ori sukaldean asten da; eskolan indartu ta goitu, ta bizitzaldi guztian iraun. Gaur kultura itza ezpain ertzean darabilgu, eten gabe. Era askotako kulturak dira, ordeak; baiña guztien oiñarri umetakoak, etxean eta ikastolan, aurtza-roan artzen dana. Onek, beraz, sekulako inportantzia du.

Baiña, zer da giza-kultura guztien oiñarri dan aziera? —Zer, zer dan? Bide bat, ikasbide edo ezagupide bat. Onen bitartez, edozein pertsonak, berez dakarzkin gaitasunak, trebetasunak argitu, aundi-azi ta indartu egin oi ditu. Bakoitzak gero bere giza-lege ta jokae-ra, ikasitakoari buruz, zuzendu oi ditu; ortaz dagizki bere pausuak. Experientzi asko izan oi ditu per-

tsona batek, eta umetatik izan ere, ta oar-ikasizko zer guzti oiek jazten dute, apaintzen dute gorputz eta anima. Experientzi oiek aukuratuak dira askotan, beste batzutan ez; baiña, asko edo gutxi, denak ditugu gure aziera sendotzen digutenak.

«Giza-lege oneko» neskatilla edo mutilla esan oi degu. «Nun ikasidez?» —Alako ikastolan, erantzuten da. Zer esan nai du onek? Azita ezteko jokabide bat izan duela; experientzi berezi batzuk artu ditula; urlia ikastetxetan ematen diranak. Eta ango eraz, moduz edo taiuz izan du bere umetako aziera. Au da: ikastetxe artako experientziak gai-azi dute, gero berak baktarrik ere, indartsuago bear bada, antzeko gauzeri kopeta emariko. An ikasi du bizitzan gauzak oneraberabaki ta ganoraz atondak.

Ikusi ta ikasiz, asko ikaiten. Olantxe jazten gera goguz. Oar-ikaspena, beraz, guztiz egoki ta on zaigu. Geienetan beintzat, norbere experientziz azi ta ezi oi gera; gero, gizarteak, lagun arteak ere ez gaitu bertanbera uzten, itsumustuan, alaberraren atz-artean, esku goxoa luzaturik ondo lagundu baizik. Gizon artean bizi gera, bertan murgilduta, arraia itxasoan bezela. Ortik gure ingurukoak naitaez josi ta

itsatsiko digute beuren zerbait: inguruko eragiña gogorra izan oi da. Gizarteak lege ta bide batzuk dauzka —ezin ukatu— bere-bereak, eta oien esi barruan ibilli bearra degu. Naita ere ezin oietatik aldendu, ezin askatu, ezin urrun-erazi. Bai sendi ta famili barruan, bai gizartean —kalean, pabrikan, dendan, eleizan—, beti izango gera giza-giroan, arnasten degun eguratsean bezela.

Giro ori, ordea, gaur bereziki zuzendua ta zaitua, nungoa ote degu batez ere? Eskolakoa. Ta gizarteak, eskolak iraike ta jartzera-koan, aur bakoitzari zer eskeintzen dio? Gizon izateko erreztasuna, aise ikasi ta ikustekoa. Baita onek berez dakarren erantzun-bearra ere. Aurkitzen dan gizartean nola bizi bear dan eta zer egin bear duen ikasiko du, pixkaka pixkaka. Ta or aurtxoa giro zuzenduan; bultzia bere azpi-burni barruan bezela, esan dezakegu.

Giro zuzendu ta zaitu ortan ikasiko du biar edo etzi, gazte naiz gizon dalarik, egin bearko duen bizimodua. Eztu berak nai duena egingo, gizarteak eskatzen diona baizik. Aurak bere eskutxo auletan dauzkan liburuak, gizarteak emanak ditu, ta or ikasiko du poliki poliki gizarteak ontzat arturiko ezaguerak, trebetasunak eta sentikerak. Ezingo du ortik iges egin.

Inportantzi aundia emon dio gizonak azierari. Edestiak orrela diño. Erriak, garai guztietan gero, aziera erabilli dute bizi-modurik onenera eltzeko, eurak ortakotzat zeukatenera irixteko. Onekin baliatu dira beti, len eta orain. Nun artu izan dute aziera ori? Aintzñako batean, geienak etxean, eskolarik etzanean; eta arako zoriontsu batzuk, estaduak jarritako eskoletan: lenago gutxi baiño etziran kultura artzen zutenak. Baiña greziarren eta erromatarren garaitik astita, goi-maillako jendea beintzat, eskoletan gogo landu ta jantzi oizan. Ortik zeritzen «eskolatuak».

Oraingoan, denok nai degu geure burua jantzi; zar eta gazte, guztiak nai degu skolatuak izan. Gure baserritarrak ere, naiz-ta beste arlo ta gauza batzuetan —baserri gaitetan esaterako— oso atzeratuta bizi, euren seme-alabai, buru-ukapenik aundienak eginda, eskolea ematen die, biar edo etzi eurak baiño geiago izan ditezen. Au da, eskolara, ikastetxera, unibersidadera bialtzen dituzte seme-alabak. Eta ez dira atzenengo dabilztzanak. Ikastola degu, beraz, kultura etxea. Araxe goaz ume-umetatik. An ikasten degu lenengo irakurri ta idazten, eta ondoren beste zenbait gaita jakintza. Eskolea da guretzat ikas-tresnarik bikaiñena.

Ez guretzat bakarrik. Munduko errialde guztiak —beltzak eurak ere bai— eskolara bialtzen dituzte

beren semeak. Seme-alabok eskolatzeko, maixuak dauzkagu. Gurasoak nolako ler-alegiñak egiten dituzten beren nai ta ametsa egi biur-

Drogak eta idazti lizunak

(Vintila Horia'k idazpuru onekin agertua du lantxo bat, oraintsu. Egoki egiña dalako, emen, euskeratuta, azaltzea merezi du).

Ipar-Ameriketatik asi ta Estokolmo'raiño eta Inlaterra'tik Munich'erañño, sartzalde zibilizazioko ipar-alde guztia, droga ta onen aizpa dan pornografi edo idazti lizunen indar kaltegarrien azpian dago, gaurko egunean. Italia ere bai, ta Paris berdintsu, lur-zerrenda ta alde ilgarri auetan sartu litezke noski; bazter auetan, izan ere, ezagutu ez baiña igartzen ditugun indar batzuk, giza-adimenaren jabe egiten ari dira.

Zertako ote? Gizonak barnean duen muin ixilleko lokazti satsuetaraiño jetxi naiean noski. Freud'ek arakatu zitun lendabizikoz bezela barne-zulo zabalok; baita geroago beste idazle batzuk ere, arrotu zuten ezaguera irixten eztan leize ba-

tzeko, beren umetxoeri irakatsi ta ondorengoan zoriona irixteko.

Igotz

rruko mundu ori; ta orain, gure nortasunaren zati bezela dan ori, gutaz jabetu ta gaindituaz doakigu. Ta alderdi satsu orren itzalak, illargi-beran lez, gure izatearen beste alderdi argitsua, benetakoa, jan eta iruntsiaz dijoa. Droga ta pornografia dira gaur armarik sendoenak burruka ezberdin ontan; bai, argiak du galtzeko arriskurik geien.

Ez det ezkor (pesimista) izan nai; ezta, artz illuneko iragarkizun geiegikerietan jauzterik are, ez nuke nai; baiña azken ilibete auetan Europa guztian zuzen egin ditudan txango ta ibilaldietan ikusi dadanetik, esan nezake, bizi geran mundu au, azke ta «libre» daitzen diogun mundu au, beerantza dijoala, izugarrizko abiadan joan ere, norbaitek, droga ta pornografi ostetik ematen dizkion kolpe seguru ta gogorpean.

Errez ikusi dezakegu nola, pix-